

SLOVENSKI NAROD.

Izhaja vsak dan, izvemši ponedeljke in dneve po praznikih, ter velja po pošti prejemati za avstro-ogerske dežele za celo leto 16 gld., za pol leta 8 gl., za četrt leta 4 gld. — Za Ljubljano brez pošiljanja na dom za celo leto 13 gld., za četrt leta 3 gld. 30 kr., za en mesec 1 gld. 10 kr. Za pošiljanje na dom se računa 10 kr. za mesec, 30 kr. za četrt leta. — Za tuje dežele toliko več, kolikor poština iznaša. — Za gospode učitelje na ljudskih šolah in za dijake velja znižana cena in sicer: Za Ljubljano za četrt leta 2 gld. 50 kr., po pošti prejemati za četrt leta 3 gld. — Za oznanila se plačuje od četiristopne petit-vrste 6 kr., če se oznanilo enkrat tiska, 5 kr., če se dvakrat, in 4 kr., če se tri- ali večkrat tiska.

Dopisi naj se izvole frankirati. — Rokopisi se ne vračajo. — Uredništvo je v Ljubljani v Franc Kolmanovej hiši št. 3 „gledališka stolba“. — Opravištvo, na katero naj se blagovolijo pošiljati naročnine, reklamacije, oznanila, t. j. administrativne reči, je v „Narodnej tiskarni“ v Kolmanovej hiši.

Uboga dolenjska stran.

Kako lepo je življenje jeseni na Dolenjskem! Vsa k veselosti itak razpoložena narava je v tem času prava podoba človeka, ki s kozarcem v roci na vse težave spomladi in poletja, na vse skrbi življenja pozablja, ter življenju, jasnemu življenju napiva, ne zmené se za to, kaj ima priti. Slovenci smo lahko-živno, lehkomišelnost ljudstvo, pa Dolenjec je v tem oziru prvi. To ga dela ljubeznivega in posebno ljubeznivega tam, kjer mu izpod čepka v majolko kaplja. „Pij, saj ga je Bog dal,“ je njegova govorica, ki mu prav iz srca prihaja. Gostoljuben je, vzlasti za časa trgatve. Zato je toliko veselja na Dolenjskem, če je le količkaj trtica rodila. In ta trtica je skoraj ves mu up. Koliko truda prizadevalo mu je vreme, koliko dela je stalo! In vino njegovo gre v denar, vse poravnava z njim! Lehko je vesel, ko sv. Mihel vabi v branje, saj so mu sicer trpki dnevi po večjem delu Dolenjske. Dosti je slabe zemlje, dosti mu Krka in Sava pri poljedelstvu škodujeta, mraz, toča mu vinograd za par let oslabita in kakor dela in se trudi, ne more kaj prištediti, živeti mu je po večjem iz roke v usta.

Pridelalo se je letos na Dolenjskem dosti manj vina, nego v lani. Pa vino je dobro, kakor uže dolgo ne, ceno ima. Pa vendar nij prav vesel, naš toliko vesel mož! Mraz, toča ga hudo zadeneta, ali še hujše kaka huda živinska bolezen, ker vino večje troške plača, polje in živinoreja ga pa redi. Ta slednja je morebiti najizdatnejše njegovo opravilo, ali

bi vsaj bilo, če bi se je s tako ljubeznijo poprijel, kakor vinograda. Kuga mej živino je na Dolenjskem hudo razsajala. Živinčad celih vasij je pobita. Kljub energičnim naredbam gospodske je ta nesrečna bolezen prepregla velik del Dolenjske. Tej neusmiljenej morilki v oči je našega moža veselost minola, in letošnja trgatve je bila precj tiha; rjojenje poginjajočih živinčet je veselost dušilo. Res, da država gospodarjem ubito živino plača, ali polovica gospodarjev s tem denarjem ne kupi druge. Denarja je treba na vseh krajih, tako lahko uhaja iz rok, šel je, nij ga, ko je treba kupiti drugo blago! Ne oziram se na škodo, katero kuga državi prizadeva, velika je, ali še večja v narodnogospodarskem oziru za naše ljudstvo, ker denar se bode za druge potrebščine porabil, dosti izdaja se ga tudi brezpotrebno in živine druge ne bode kmalu toliko, ker kdo ve, kake nam bodo prihodnje letine in, če sila kola lomi, je treba tele prodati, namesto je rediti! Le počasi, čez 10 do 20 let komaj se premoženje ljudstva glede živine na prejšnje stalšče povzdigne in koliko je škode mej tem časom! To vse čuti naš ratar in strahom čuje vest, da kuga trka na vrata njegovih hlevov.

Kar je imel Dolenjec iz gozdov prodati, poprodal je; mogočni hrastje silne bukve so padle. Hosta počasi raste; za sol, za davke, za obleko gozd ne bode dajal nič ali le malo — zdaj in še 30 let, vina nij dosti, strni tudi ne, živina pada, za Boga, nič dobrega ne obeta bližnja bodočnost. Naš kmet mora ob taci razmerah v roke oderuhov priti, ekse-

kucija ga vaje sili in gmotno njegovo stanje mora pešati leto za letom, boben dražbe ne neha oznanjati svojih mrtvaških pesnj našemu kmetu na Dolenjskem. Glasnejše in glasnejše se bo čul in sosedu smo Nemcem — njihovi kapitali prihajajo doli in dražben komisar bogme ne vpraša po narodnosti kupca! Pa če prav ne pride celó do tega, gladni dnevi so ljudstvu strup v fizičnem oziru in — kje bode krepko slovensko ljudstvo —!

V teh okoliščinah mi silita dva nasveta v peró: dajmo našemu ljudstvu preskrbeti zavodov, kjer bode lahko in brez velicah stroškov za zmerne obresti dobival na posodo denar, da mu ne bo treba hoditi k oderuhom, in drugič: skrbimo, da gospodarji tam, kjer je davila kuga, po njenem prestanku na mesto denarja dobodo živino! —

Poslednja misel utegne dozdevati se komu — smela, pa zakaj bi ne bilo moči izvesti jo? Dežela skrbi za plemenske bike, zakaj bi v taci nesrečni kraj, katere je zadela šiba kuge, te skrbi s pomočjo denarnega ekvivalenta za pobito živino ne razširila v označenej smeri? Naš narod mora, ako hoče gmotno izhajati, pred vsem gojiti živinorejo, v njej leži zanj veliko premoženja in aktivnost v gospodarskem oziru. Klima, zemlja, vse ga vodi na živinorejo. In ob taci prilikah se dá započeti razumna živinoreja z lepo živino. To je skrb, ki bi vredna bila našega deželnega zbora pozornosti.

In kje na Kranjskem je najti založnic? Žalostno je to. Koliko bi se z njimi koristilo n. pr. ubozemu Dolenjcu? Založnica v pošte-

Listek.

Kronesova avstrijska zgodovina.

Znani profesor avstrijske zgodovine na graškem univerzitetu, dr. Fran Krones, vitez Marchlandski, spisal je obširno avstrijsko zgodovino, ki je izhajala od leta 1876. do 79. pri Theodoru Hofmannu v Berlinu v 31. snopičih. Popolno delo obsega pet zvezkov (zadaji ima samo dostavke, popravke, stvarne in literarne dopolnitve, kakor tudi obširen register), ter velja 46.5 mark. Ravno sedaj izhaja nova izdaja (pretisek) po dva snopiča na mesec.

To je do sedaj najobširnejša, najpopolnejša in najtemeljitejša avstrijska zgodovina. Predstavlja se nam kakor eminentno znanstveno delo, ki je osnovano popolnem na lastnih preiskavah in na dolgoletnih skušnjah pri predavanju omenjenega predmeta. Vsa preiskavanja so zelo vestno izpeljana, kočljiva vprašanja neizrečno previdno rešena, vse temne partije kolikor mogoče osvitljene, sploh veje skozi vse delo odkrito resnicoljubje in stroga nepristranost. Marsikaj se nam prikazuje v

tej zgodovini v čisto novejši podobi, vse drugačno osvitljeno, kakor je bilo to doslé navadno po naših znanih priročnih knjigah avstrijske zgodovine. Vsak učenjak, ki se bode pečal s zgodovino naše monarhije, proučiti bode moral Kronesovo delo in uvažati posledice njegovih preiskavanj.

Glavno pozornost je obračal Krones na historijografijo, na kolikor mogoče popoln pregled vseh dotičnih virov, listinskih zbirk in sploh na vse zgodovinske pripomočke preiskavajoče in razlagajoče. In v tem obziru zasluži Kronesova zgodovina prednost pred vsemi drugimi (na pr. Mayerjevo), ker pisatelj umeje tudi češki, magjarski in italijanski, kar se o naših večjih zgodovinarjih redko trditi more. Kronesu je bilo torej mogoče tudi vse one zgodovinske spise pregledati in navesti, ki so v raznih nemških jezikih pisani. In priznati moramo, da pisatelj nij tukaj pozabil nobenega važnejšega spisa ali dela v katerem koli jeziku pisanega. Kar se pa navajanja virov in pripomočkov sploh tiče, opomniti je treba, da se eno in isto delo prevečkrat navaja (na pr. Czörnig za goriško zgodovino),

in da bi bila taka ponavljanja o sploh znanih knjigah prav lahko izostala. Na drugi strani pa je naslov marsikaterega manjšega spisa preveč površno in nenatančno omenjen. Dobro bi bilo pri takih manj navadnih delih tudi vselej povedati, kje in kedaj so izšla.

Kljub tolikim prednostim ne moremo se nič kaj sprijazniti z razdelitvijo in osnovo Kronesove zgodovine. Glavno važnost poklada pisatelj na sredovečno zgodovino in to obdeluje najobširnejše. Drugi so želeli, naj bi se boljše poudarjala novejša zgodovina in naj bi se na to obrnila glavna pozornost. Krones pa je odmeril obema deloma enak prostor (po dva zvezka).

Vrhu tega je doba od 1792.—1870. leta zelo stisnena (na blizu 100 strani) in oddelek od 1848.—70. leta kar sumarično odpravljen.

Sploh pogrešamo v Kronesovej zgodovini dobro premišljene, organične osnove. Tu pa tam je pripovedovanje preveč razkosano in pretrgano po vpletenih razpravah. Tako na pr. stala bi dolga in zanimiva razprava o historijskih tleh najboljše pred začetkom

nih rokah uniči oderube celega okraja. Pa saj so hranilnice! Da, res dobri ustavi, pa one so le za večje posestnike; za naše polučetrt gruntarje niso, ker intabulacijo hranilničnega posojila ga toliko stane, da mu od dovoljenega posojila ostane ravno za dobro kosilo. In koliko malih kmetov ima čisto polo v zemljiški knjigi, na katero jedino le hranilnica porajta! Osební kredit se naj tudi mej kmeti v poštev jemlje, in to je blagotvorno le mogoče po založnicah, ki k večjemu 7 do 9 odstotkov jemljó.

Na Dolenjskem je nekaj imovitih mož brez razločka te ali one politične boje, ki za rodno jim domače ljudstvo dobro mislijo; to bi bilo lepo polje zanje, in morebiti najlepše, ker marsikatero solzo bi z osnovo založnic utrnilí revnemu našemu kmetu, ne gledé na to, da bi v obče kmeta in meščana gmotno spravili v boljši položaj, in posebno kranjskemu meščanstvu gledé vsega njegovega dela pripomogli do večje agilnosti, nego je ima zdaj s zvezanimi rokami.

Dr. — a —.

Politični razgled.

Notranje dežele.

V Ljubljani 21. novembra.

Državne zbornice imunitetski odsek je obravnaval v seji dne 18. t. m. je-li se ima dovoliti sodnji, da se izvrši tožba, katero sta vložila tirolska državnoborska poslanca dr. Oelz in dr. Waibel jeden zoper družega. Ob času volitev v državni zbor sta se drug družega žalila in zato vložila tožbo zavoljo žaljenja časti. Večina tega odseka je sklenila po predlogu Lenbacherjevega, da se sodnijsko postopanje proti tema dvema poslanca ne dovoli. Denes pa čitamo baš nasprotno poročilo o tej stvari z Dunaja: da je namreč imunitetski odbor dovolil v seji 20. t. m. sodnijsko postopanje proti Oelzu in Waibelu. Od kod ta hitra sprememba, tega ne vemo, ker nimamo z Dunaja nobenega svojega poročila, moramo tedaj počakati dunajskih novín, kako bodo te stvar razjasnile. Baje da je dala sodnija Feldkirch taka pojasnila, vsled katerih je imunitetski odsek premenil svoj sklep.

V seji 19. t. m. je brambeni odsek sprejel vladno predlogo o rekrutiranju za l. 1880.

Narodno gospodarstveni odsek je istega dne sprejel zakon, ki določuje, da se priklonita Istra in Dalmatinska k avstrijsko-ogerskemu celnemu oblastju.

Železniški odsek se je posvetoval o odvisnih ali sekundarnih železnicah.

Dunajske centralistiške novine pojó slavo umrlemu Lasserju, zakaj, to čai uze

dobro vedo. Mi nimamo uzroka obžalovati njegove smrti; doba „Lasser-Auerspergova“ nam je še preveč vsem v kostéh in z „Obzorom“ moramo reči: Velika imena ne ostavlja, jer ništa velika izveo nije!

Prška „Politik“ razgláša kandidatno listo za dopolnilne volitve v praški mestni zbor. Z zadovoljstvom moramo konstatirati, da je volilni odbor postavil za kandidata samo narodno zveste in skušene može. Mestni odbor praški bode tedaj še nadalje strogo naroden, — tujih glasov se ne bode notri čulo, kakor se je pred kratkim govorilo.

Vnanje države.

Bruseljska zbornica, kjer ima zdaj liberalna stranka večino, je pred časom sklenila in izdala šolske postavé, katere jemljó duhovščini vse pravice do šole. Te postavé za ljudske šole so stopile dné 1. oktobra t. l. v veljavo. Belgijska duhovščina, v prvej vrsti škofje, so sodili, da bi iz teh zakonov vzrasla kvar cerkvi, za to so ukazali svojej podložnej duhovščini, da se morajo vsi učitelji in starši, ki bi se ravnali po teh novih šolskih zakonih, kaznovati z najhujšimi cerkvenimi kaznimi. Belgijska vlada je zato obrila se po svojem poslaniku do vatikana in vprašala papeža Leona XIII. kaj on misli o svojih škofih na Belgijem? Iz papeževga odgovora, katerega je te dni belgijski ministerski predsednik Frère-Orban predložil zbornici, se razvidi, da je Leon XIII. belgijskim škofom prepovedal napadati belgijsko ustavo ali poskušati spremeniti jo, in da jim je zdanji papež čisto svetoval, naj bojo v svojih dejanjih glede šolskih zakonov zmerni in premišljeni. Sicer pa dogovori belgijske vlade z vatikonom niso še dognani.

Jedno dobro stran ima vendar najnovejše postopanje Angije zoper **Turčijo**: zblizanje Rusije s Turčijo in popolno odkritje sovrastva Turčije do Angije. Turški časopisi silno na padajo Angije in vojne oblasti v Dardanelah so dobile ukaz, da s kanoni vsa utrjena obkribé. Reuterjev bureau pa poroča: „Anglija je zgubila popolnem vso veljavo in Rusija veliko si pridobila. Ljudje govoré, da Rusija ravna pošteno, da pošteno se je bojevala s Turki in jih pošteno zmagala, Anglija pa se hoče brez boja ukoristiti. V stambulske ulice bi se zdaj ne smel noben anglešk oficir brez nevarnosti pokazati.“ Kolikor osorneje so Angije s Turki, toliko prijaznej so Rusi, kateri vedo kaj v Turčiji najbolj upliva, namreč denar. Vsi zdanji odnošaji mej Rusijo in Anglijo na jednej strani, potem mej Anglijo in Turško, ter Rusjo in Turčijo pa so taki, da se more z gotovostjo nov konflikt na vstoku napovedati.

Pa tudi na **Angleškem** nij vlada mej soboj složna glede Beaconfieldovega posto-

panja s Turčijo, tako, da sta zakladni kancelar Northcote in Smith hotela odstopiti, ako bi Beaconsfield na vsak način hotel poslati angleško brodogradnjo v turško morje. Tega se je Beaconsfield ustrašil, in opustil svojo misel.

Vojska mej Chilenci in Peruanci se bliža svojemu koncu, vsaj na morju, in Chilenci pridejo kot zmagovalci domov; ti so peruansko brodogradnjo razbili, akopram so imeli slabše ladijeve, ter zasedli luko Isagua, ki leži mej mestoma Iquique in Arica. Vojska se bode zdaj nadaljevala na kopnem in baje da bodo tudi tu zmagali Chilenci združene čete Peruancev in Bolivijancev. Peruanci so se utrdili pri Iquique, Bolivijanci pa pri Arici, skupaj 24.000 mož močni, ali združiti se ne bodo mogli zdaj, ker so Chilenci vzeli luko Isagua. Vojska mej temi državami je nastala zavoljo kosa nerodovitne a na salnetru bogate zemlje Atacama mej Chile in Peru, ker je Bolivija kljub pogobi nalagala chilenskimi društvom, ki so iz Atacame salpeter in nitrat izvažala, visoke davke.

Domače stvari.

— (Celjska narodna čitalnica) napravi jutri dné 23. novembra v društvenih prostorih veselico s sledečim programom:

1. A. Nedvčl: „Popotnikova pesen“, zbor. 2. M. Vilhar: „Ljudmila“, deklamacija. 3. F. Schubert: „Popotnik“, alt-solo s spremljevanjem glasovira. 4. A. Hajdrih: „Petelinčkova ženitev“, šaljev zbor. 5. G. Ipavic: „Rožmarin“, četverospjev. 6. J. pl. Zaic: „Nočni stražari“, zbor. 7. J. Horejšek: „Tijo noči“, osmospev. 8. D. Jenko: „Strunam“, sopran in alt-duet s spremljevanjem glasovira. 9. J. Vašak: „Slovan“, zbor. Po besedi je ples. Začetek točno ob 7. 1/2 uri.

— (Čitalnica v Škofjeji Loki) napravi jutri dné 23. t. m. ob 7. uri zvečer veselico v društvenih prostorih. Program: 1. „Pes in mačka“, vesela igra v 1 dejanji. 2. Briž: „Oj Banovci!“, popotnica. 3. Hajdrih: „Deklica“, četverospjev. 4. Jenko: „Kam?“, samo-spev. 5. Hajdrih: „Sirota“, četverospjev z alt-solo. 6. „Stara mestu mlade“, vesela igra v 1 dejanji. Potem ples. Vstopnina za ude 20 kr., za neude 30 kr., za rodbino 50 kr. K tej veselici so uljudno povabljeni vsi rodoljubi.

— (Bralno društvo „Sloga“ v Kropi) priredi jutri dné 23. t. m. veselico s sledečim sporedom: 1. „Stara mestu mlade“, vesela igra v jednem dejanji. 2. Deklamacija:

zgodovine. Kolikor potrebna je ta zgodovinska geografija kakor pojasnilo za zgodovinske dogodke v različnih deželah, vendar je tu pa tam preobširna, ponavljajoča. Marsikaj, kar stoji v geografiji, sprejeti bi se moralo prav za prav v zgodovino. Tako bi se bil pisatelj ognil neprimlik, da obsega zgodovinska geografija Češkega in sodežél 62 strani, a vsa zgodovina do l. 1306. le 22 strani; in ravno tako zgodovinska geografija Ogerskega in sodežél 126, a prava zgodovina do l. 1301. le 47 strani!

Tu se kaže še neka druga neprimlika. Krones je priklonil starejšo češko in ogersko zgodovino k avstrijskej še le po letu 1308., kakor so to do zdaj tudi drugi historiki delali. Tako se pripeti, da beremo veliko o prijatelj-skih in sovražnih odnošajih mej avstrijskimi knezi, ter mej kralji ogerskimi in češkimi; da celo slišimo, kako si je češki kralj Otokar Avstrijsko, Štajersko in Koroško osvojil, a kako je slednjič po cesarji Rudolfu premagan bil, predno še zvemo, kako je bilo osnovano češko in ogersko kraljestvo. Nasledek

temu je, da menj omikanemu čitatelju razmere nejasne ostanejo in nasprotno, da mora pisatelj več dogodkov po dvakrat pripovedovati, nekaj stvari iz češke in ogerske zgodovine v avstrijsko vplesti, druge pa posebe razpravljati. Bolje bi jo bil torej pisatelj zadél, ako bi bil bolj synkronistično, vzporedno pripovedoval zgodovino posamnih dežel, kakor je to storil na pr. pri koroškej (korotanskej) in avstrijskej zgodovini. Trebalo bi posamezne dobe in oddelke na veliko krajši čas omejiti. Tudi se nam zdi, da je pisatelj preveč strogo ločil pravno in ustavno zgodovino od politične, kakor se to najbolje vidi pri državnih stvoritvah Štefana I. Ogerskega.

V obče ne nahajamo v Kronesovej zgodovini potrebne enakomernosti pri razpravljanju raznih dogodkov in vprašanj, kakoršno bi lahko zahtevali od take knjige. Zlasti vprašanja o negotovih, prepirnih stvaréh razpravlja pisatelj s posebnim veseljem bolj obširno, nego marsikateri važnejši dogodek. In tukaj se mu mnogokrat pripeti, da vprašanja niti končno ne reši, da to in ono mnenje

kakor možno zaznamuje, ali pa različna mnenja samo eno poleg družega postavlja, kakor na pr. v dolgej razpravi o izviru in prihodu Rumunov. To se sploh strinja s pisateljevo navado in z načinom njegovega pripovedovanja. Kakor omenja v opombi k tretjemu zvezku, nij nam hotel podati zgodovinske pripovedi, nego samo organsko razpravo s posebnim ozirom na rezultate znanstvenega preiskovanja in na važnejše momente.

Kronesovo pripovedovanje je sicer živo, ali za zgodovinsko neizobraženega čitatelja ne-umevno, ker se premalo spušča v posameznosti. Pisatelj namreč dogodkov prav za prav ne pripoveduje, nego samo od daleč namiguje. Kdor še ne pozna splošnega razvitka dogodkov, onemu bode zelo težko razumeti pisateljeva namigovanja in razjasniti si položaj. Nekateri reki in stavki so zaradi njih kratkosti celo strokovnjaku jedva umevni. Sploh ima vse razpravljanje nekaj sforističnega na sebi. Zdi se, kakor bi bilo sestavljeno iz samih excerptov in privržnih, nerazvitih mislij, katere je treba še le zvezati, s krvjo in me-

„Slepec“, od Fr. Cagnarja. 3. Petje: a) Jenko: „Nek dušman vidi“, moški zbor; b) „Savica“; c) C. Mašek: „Soldaška“. 4. Tombola. 5. Društvena zabava. Začetek ob 1/3 7. uri zvečer. Vstopnina udom prosta, za neude 10 kr. — Odbor uljudno vabi k obilnej udeležbi.

— (Vojaštvo.) V nedeljo se vrnejo v Gorico 49 pešpolka „Hess“ vojaki, ki so za dobe podučevanja novakov opravljali tukajšjo vojaško službo. V ponedeljek pak mesto njih pride sem in tukaj ostane tretji bataljon štajerskega (graškega) peš-polka „kralj Belgijski“ št. 27.

— (Quousque tandem!) Minoli ponedeljek večer so morali nagloma izprazniti „dvorano“, kjer se shaja porotno sodišče ljubljansko. Ker je bilo nenavadno mnogo občinstva, je boje začel pokati menda itak uže podprti strop tistih sob, nad katerimi je omenjena sobana. Pri tej priliki je morda dovoljeno vprašati, ali slavna sodna uprava še dolgo ne bode domislila si, da za obravnave porotnega sodišča priredi dostojne in primerne prostore? „Dvorana“, ki zdaj rabi porotnim obravnavam, je uprav škandalozna: vse je na kupu, državni pravdnik, sodišče, zagovorniki, porotniki, zatoženec in priče. Za poslušalce skoro nič prostora ne ostaje in obravnave so redno — javne. Porotniki nimajo kam obešati svojih vrhnih sukenj inklobukov, in sobica, kjer se posvetujejo, je prava beznica. Na novinarske poročevalce v Ljubljani še nikdar nihče mislil nij, naj pišejo stoji, če hočejo. Vrh tega bi bilo pa zdaj še treba testament narediti, kadar gre kateri poslušat obravnave.

— (Čutiti mora, kdor nečče čuti.) Dželna vlada je v dorazumljenji z deželnim odborom odstavila župana pri Velikem gabru, znanega „naprednega“ ljubljence Vestenekovega, ki je zatajeval govejo kugo. O denarnej kazni, ki je zadela njega in Metliškega župana, smo uže poročali. Zanimljivo je, da sta se v zdanjej nadlogi tako odlično obnesla baš dva možakarja, katerih izredno sposobnost za županovanje so naši nemškutarji zmirom na jeziku imeli. Sem ter tja se sliši, da je gospodska ipak prehudo postopala. Trije stotaki, to res niso šale, a pomisliti je, za koliko tisoč so ti lehkomišelniki oškodovali državo in vzlic državnim žrtvam povrhi še

vendar kmetovalce. Zato je ostrost potrebna. Kako trmasti so včasih ljudje, najbolje dokazuje to, kar se je godilo v št. Vidu nad Ljubljano, kjer so po noči izkopali kravo, katero je bila komisija pobiti in zagrebsti dala. Z ozirom na take dogodke se mora pač reči, da ostrost nij od več. Na drugo stran je pa premišljati, ali po tem takem v postavi določeno zakopavanje pobite kužne živine zadoštuje, in če bi ne bilo bolje, jo sežigati ali na kemiškem potu uničevati. Sežiganju mrličev se zdanji svet večinoma protivi, a sežiganju živine bi se menda nihče ne ustavljal.

— (V krčmi pri Francélli) je na semanji dan dopoldne po mrtvu zadet takoj umrl 57 leten mož, Giacomo Negro po imenu, doma iz Stolvic poleg Vidma na Benetskem, ki je po svetu hodil brusit.

— (Dijašk štipendij.) Razen ódan omenjenih 34 ustanov za učečo se mladino je razpisan še posébe grof Anton Aleksander Auerspergov štipendij 360 gold., ki je namenjen kranjskim dijakom. Prednost imajo po tomci nekdanjih podložnih gradščini Thurnamhart poleg Krškega. Prošnje je vložiti do konca tega meseca.

— (Iz Radeč) se nam, nekoliko kasno, poroča 19. t. m.: V četrtek, 6. t. m., predaval je v naši šoli g. Dolenec o vino- in trtoreji. Povedal nam je mnogo dobrega in važnega, za kar smo mu jako hvaležni. Obžalovati je le, da se je predavanja udeležilo tako malo poslušalcev. Obljubil nam je gospod, da pride še jedenkrat k nam. Tedaj bode gotovo več občinstva se zbralo, ker bode opozorjeno na to. Popisal bi vam predavanje bolje natanko, a čujem, da bodo bolj obširen sestavek o tem priobčile „Novice“.

Izpred porotnega sodišča.

V Ljubljani 17. novembra.

(Roparsk umor v Lattermanovem drevoredu.)

(Dalje.)

Predsednik naznani da se je preiskovalnemu sodniku naročilo, naj poizve, je-li bila zatožena Dolinar res ob 7. uri pri nekej starej ženi v Židanovej hiši in da jej je vode nosila.

Dalje pove prvosednik da kaznenec Kilmovec, ki je zaprt na Žabjaku, tudi nekaj ve o umoru Holzmana, kar mu je Katra Dolinar povedala, in da ga bode on kot pričo poklical pred sodnijo.

Priča Katarina Herman gostilničarka pri Kvasu v Šiški, pove, da je govorila 8. maja t. l. s Holzmanom po 4. uri, ker je v gostilnici pil vrček pive, in da je rekel, da bode zvečer zopet prišel.

Priča Antonija Komatar, delavka, in nje ljubček, zidar Janez Mahojne, sta srečala Holzmana 8. maja tik pred uhom v južni del Lattermanovega drevoreda in ga pozdravila, ker sta ga poznala.

Peter Pavlečič in Janez Šveigler, krojača, sta se šla proti 9. uri po južnem delu drevoreda sprehajati in sta videla, kolikor je bilo v temi razločiti, pri kostanu uže blizo izboda iz drevoreda ležati z glavo proti kostanju enega moža, kateri je mirno ležal. Drugi dan sta se osvedočila, da je ležal ravno tam kakor ubiti Holzman.

Priča Benjamin Vasarhely, revident pri najemnej družbi za užitnino, je ponoči okolo 12 ure ogledaval stražnike, je li da pazijo. Ko pride skozi drevored, vidi ležati nekega človeka. Prisedši k straži Stupici na konci drevoreda, ga vpraša, kaj je s tem človekom, in Stupica mu odgovori, da ga sliši uže dolgo časa stokati, boje da je pijan. Ko se je Vasarhely mimo ležečega nazaj vrnil, je ta vzdignil glavo, kakor da bi hotel bluvati, kar ga je še bolj potrdilo v mnenji, da je pijan. Vasarhely je šel zdaj gledat k stražniku tik zida pri „verpflagmagacinu“ in ko je tam opravil, šel je proti koleziju. Ko je bil uže blizo kolezija, sliši od južne strani drevoreda glasen krik, bila je ura okolo 1/4 na 1 po noči. Precej se vrne in pozove stražnika Jarnej Ažmana, naj uto zapre in gre z njim. Gresta do stražnika Stupice, a ta jim pove, da nij nič krika slišal in nobenega človeka videl. Ažman Jarnej, stražnik, potrdi, da je proti 1/2 1 uri po noči slišal krik in potem z Vasarhelyjem šel gledat tja, od koder je krik prihajal.

Priča Tone Drčka, mitnični stražar na konci njive proti tržaški cesti, je šel 1/2 9 uri k stražarju Stupici po svoj plašč in ostal pri njem nekoliko časa, da sta se pogovarjala. Slišala pravi da nijsta

som pretkati. In vendar dandenes tudi od historika zahtevamo, da zavija svoje zgodovinske resnice v lepo okroženo, tehnično dovršeno pripovedovanje.

Kronesova zgodovina je namenjena tudi za nestrokovnjake, za navadne bralce. Na to kaže vsaj faktum, da je pisatelj izpustil vse citate in znanstvene opombe. Ali ta zgodovina ne bode nikoli postala ljudska knjiga. Ona ima svojo veliko veljavo le kakor priročna knjiga za učenjake, kateri se je bodo posluževali za znanstveno prebiranje, ali pa za podlago natančnejših preiskovanj. V tem obziru je Kronesova zgodovina mojstersko delo in stoji osamljena v vsej nemški literaturi.

Lehko razumemo, da se je v tako obširno delo tudi nekaj očitnih pogrškov vrinilo, na pr. razširjenje vzhodne marke (Avstrije) celo do Drave, ali pa izpeljavanje bojnega klica slovenskih kmetov: „le vkup, uboga gmajna!“ od nemškega Leikauf (likof) itd. A vse te napake je pisatelj v dodatkih in popravah (v V. zvezku) večinoma zboljšal. Ostalo pa je še mnogo neušesnih tiskarskih pomot, zlasti v letnicah in lastnih imenih.

Konci svoje zgodovine predloči si pisatelj še enkrat vso preteklost in sedanost avstrijske države, ter se ozre tudi v bodočnost. Pri tej priložnosti omeni, da Avstrija nij nemška država. A ne more si kaj, da ne bi zahteval, naj ostane vodstvo in krnilo naše monarhije v nemških rokah, češ, da je nje glavni značaj nemšk, da se je na nemškem temelji osnovala in razvijala, ali da je „nemštvo temeljni kamen in malta državnega poslopja“ („Deutsche Zeitung“ v recenziji Kronesove zgodovine). Dalje pravi pisatelj, da moramo dualizem v Avstriji priznati, kakor izvršen dogodek. „Ta dualizem je koncesij najskrajnejša meja, katerej se sme približati ideja skupne države; za njo (za to mejo) bi ležal chaos“. Potem opozori pisatelj na nevarnosti, ki obdajajo Avstrijo od vseh strani. „Zlasti najnovejši stadij orientalnega pitanja je podobn blesketanju pred boločo nevihto“. Mogoče je, da nastane svetovna vojska, koja bi imela na praporu zapisano prevlado slovanstva in romanstva. V takem slučaju bi se mogla Avstrija le s Pruso-Nemčijo zvezati. Za to naj ona stranka, „ki državo ljubi in

zahteva časa razume, ne mudi v prospeh celote državno kolo goniti, ali zavirati, ne glede na menljivo ljudsko nagnenje“.

Tu je izrazil naš učenjak (morda po nepotrebem) svoje politično mnenje o bodočnosti Avstrije. Na tem mestu nij pravi prostor za pričkanje o resničnosti ali neresničnosti teh trditev. Omeniti hočemo le toliko, da je naš dualizem morda uže znaaj óne meje, katerej bi se ideja državne celokupnosti smela bližati. Tudi nam Kronesova zgodovina jasno priča, da imajo Čehi iste pravice, kakor Ogri, ne da bi se bili tolikokrat zoper vladarja spuntali, kakor poslednji. Do cesar Jožefove centralizacije se Avstrija sploh nij vladala po jednem kopitu in pred l. 1804. ne slišimo nič o dednem cesarstvu Avstriji. Do tistega časa pa je imela vsaka deželska skupina (pri nas Karantanija se svojimi vzhodnimi in južnimi markami, pozneje Notranje-avstrijsko imenovana) svojo posebno upravo in o nemški „malti“ se nij nič vedelo.

S. Rutar.

nič. Proti devetej uri je šel k svojej uti nazaj in kmalu potem je polagano šel mimo neki človek, ki je imel rujavo suknjo in pomečkan klobuk, bil pa srednje velikosti in zelo podstavljen. On ga je pozdravil, ali ta je nejevoljno nekaj zamemral. Drugo jutro je priča videl na tržaški cesti pri petem kupu kamenja ležati odprto denarno listnico, pa ko je videl, da je prazna, sunil jo je z noge na stran.

Priča Jože Stupica, stražar v uti konec drevoreda, je iz Gorenje vasi pri Ribnici doma in jako boječ človek. Bil je uže sedem tednov v zaporu, ker je bil sumljiv, da je on Holzmana ubil. Zdaj je brez službe, ker so ga odpustili. On pripoveduje, da je kmalu, ko je Drčko od njega odšel, proti 1/2 9 uri zaspal, in zato da nij nič videl in slišal. Bal se je pa to preiskovalnemu sodniku povedati, ker se je bal, da bi službo zgubil. Zdaj nema tega strahu več. V noči potem, ko je prišel Vasarhey njega preiskavat, je čul besede: „Kaj pa tukaj delajo, naj ostanejo in gredo domov“ in kmalu potem je eden črez njivo stekel. Po postavi in po glasu pravi Stupica, da je bil isti človek popolnem podoben denašnjemu zatožencu F. Bobku, katerega je prvič na Žabjaku videl in slišal.

Zatoženec Bobek pravi na to, da take velikosti in enacega glasu, kakor ga ima on, je na svetu na 1000 ljudij. Ko bi Stupica svojo službo bil znal, moral bi on gledati iti, kaj se godi. Stupica more tedaj natanko vedeti, kdo je umor na Holzmana izvršil, ali pa je Holzmana sam umoril. Zatoženec pravi, da kar je bil 14. aprila t. l. iz zapora izpuščen, nij bil nikoli v tem delu drevoreda, ampak le v logu pod Tivolijem. On da je tega hudodelstva popolnem nedolžen.

Priča Zajc Marka, podobar, je prišel zjutraj ob 1/2 5. uri v drevored in je videl Holz-

mana uže od daleč, kako je poskušal ustajati. Ko pride blizo, vidi, da leži čisto v krvi. Brzo teče v mesto in pove to dvema mestnima stražnikoma.

Priča Gorčé Jože, mestni stražnik, je na poziv Zajca tekkel v Lattermanov drevored in s stražnikom Osredkarjem priskrbel, da so Holzmana odnesli v bolnišnico. Ko so ga pa tja prinesli, bil je uže mrtev in odvedli so ga v mrtvašnico na pokopališče. Tam ga je on preiskal in pri njem našel tobakiro, moder robec in 70 kr. denarja v žepu životnika. O zatoženci pravi Gorčé da je ničvreden človek, in da je njemu pred daljšim časom povedala Petrič Elizabeta, da je rekel Bobek, ali bode enega ubil, ali pa se bode sam obesil.

Priča Vrbič Mica, delavka v fabriki za duhan, našla je kakih 50 korakov od drevoreda na stezi zapisovalno listnico Holzmanovo in jo izročila g. mestnemu svetovalcu Peroni.

Priča Matija Pršin, gostilničar na gorenjem Rožniku, pripoveduje, da je prišel 9. maja t. l. zatoženec, katerega on nij poznal z eno žensko v njegovo gostilnico in pozval 1/2 litra vina. Govorili so o umoru Holzmana in Bobek je rekel, da on stanuje z njim v enej in istej hiši, in da ga pozna. Ko je Pršin potem omenil, da se je iz te hiše hotel eden obeati, je Bobek obledel, precej placal in odšel.

Zatoženec Bobek odločno oporeka, da bi bil on poznal Holzmana, razgovarjalo se je le o tem, kdo da ga je usmrtil, on pa da nij nikoli rekel, da ga pozna.

S tem se konča obravnava prvi dan ob 1/2 9. uri zvečer in predsednik naznani da se bode drugoga dne ob 9. uri nadaljevala.

(Dalje prih.)

Dobre, pravične, nepokažene voščene sveče,

za katere dajevo porošstvo, iz najboljšega čistega čebelnega voska, katere izvrstno lepo in prav počasi goré, prodajata po najnižjej ceni

P. & R. Seemann,
Ljubljana, Gradišče, Vegova ulica št. 8.

Novi dokaz nekoristi ponarejene

anaterinine vode za usta,
ki je čestokrat tudi bolno stanje stvarno ohujšalo.

Gospodu dr. J. G. Popp-u,
c. kr. zdravniku za zobe, na Dunaji, Stadt, Bognergasse 2.

Wiesbaden (Nemško), 1. marca 1878.

Dne 13. februarja naročila sem od vas 2 sklenčici vaše izvrstne anaterinine ustne vode, kateri sem tudi prejela.

Ker ste mi rekli, da vašo pravo anaterinino ustno vodo dobim tudi lahko tu v lekarni, kupila sem jedno sklenico. A ker sem uže veliko vaše porabila, in sem zdaj našla veliko razliko, kakor hitro sem jo z vodo zmešala, tako tudi v okusu, ki je bil posebno zopern, razen tega pak je imela še drugo etiketto, zato dovojujem si, vam to sklenico priposlati s prošnjo, da mi jo s pravo zamenjate.

(38—4)

Štovano

Rozalija pl. Lauerbach.

Zaloga imajo v Ljubljani, vse lekarnarje kakor tudi gg. Ant. Krisper, Ed. Mahr, J. Karinger, F. M. Schmitt, V. Petričič, L. Pirkar, P. Lassnik, Terček in Nekrep; v Postojni: J. Kupferschmidt; v Škofjeh Loki: C. Fabiani; v Kočevju: J. Braune; na Krškem: F. Bönches; v Idriji: J. Warta; v Kranji: K. Savnik; v Litiji: Mühlwenzel, lekar; v Metliki: Matterjevi nasledniki; v Novem mestu: D. Rizzoli in J. Bergmann; v Radovljici: A. Roblek; v Kamniku: J. Močnik; v Črnomlju: J. Blazek; v Vipavi: A. Deperis.

Priporočilo.

Podpisani se priporočuje p. t. občinstvu, posebno prečastitej duhovščini, za izdelovanje

podobarskih stvari,
kakor altarjev, prižnic, križevih potov, obhajilnih miz i. t. d., iz lesa in iz pravega angleškega marmelj-cementa, kakor tudi tlaka iz Portland-cementa v različnih izgledih, vsakojakih ornamentov za poslopja in mozajik-tál. Vsa cerkvena dela in prenovljanje, spadajoče v mojo stroko, izgotavljam za trpež in po najnižjej ceni.

Fran Ozbič,

tehnika s cementom, podobar in pozlatař.
(549—2) Kardinalski trg št. 347 v Celovcu.

Tužcl.

20. novembra:

Pri Slemu: Jamnik iz Dunaja. —
Dolence iz Vipave. — Primožič iz Kočevja. — Gorup iz Gorice.
Pri Matiji: Hirsch iz Dunaja. —
Walenstein iz Gradca. — Just, Binder iz Dunaja. — Windas iz Celovca. —
Wenzel iz Dunaja.

Wilhelmov

rimski, skušeni, pravi, vseobčni
zdravilni in vodni prilep (plašter)

zoper

glavobol, rane, opeklino in ozeblino.

Ta prilep je privilegiran od Nj. rimsk. kat. veličanstva. Moč in učinek tega prilepa je posebno ugoden pri globokih in raztrganih ranah vsled uboda ali udara, pri hudih ulesih, neodpravih bezgavkah, pri skelečih izpuštkih, pri črvu, vnetih in oguljenih prsih, speklinah, kurjih očesih, otiskah, zmrznjenih udih, pri toku iz trganja in enakih bolečinah.

Jedna škatljica stane 40 kr. av. velj. Menj, nego dve škatljici se ne pošiljati in staneti s kolekom in pošiljatelj 1 gld. av. velj.

Ta prilep pravi ima samo

lekarna Fran Wilhelma v Neuenkirchnu pri Dunaji.

Nadalje ima tudi:

V Ljubljani: Peter Lassnik.

(527—2)

Prsne in pljučne bolezni,

naj si bodo kakeršne koli, odpravi najgotovješe po zdravniškem ukazu pripravljeni

v Avstro-Ogerskej, Nemškej, Francoskej, Angleškej, Španjskej, Rumunskej, Holandskej in Portugalskej varovani

**Wilhelmov
snežniški zeliščni alop**

od

Fran Wilhelma, lekarja v Neuenkirchnu.

Ta sok je izvrsten in posebno upliven pri bolečinah v vratu in prsih, hripi, hripavosti, kašlju in náhodu. Mnogo jih je, ki potrjuje, da se imajo samo temu soku zahvaliti na prijetnem spanji. Posebno pozora vreden je ta sok kot vračilo pri megli in slabem vremenu.

Zavolj svojega vrlo prijetnega okusa koristi otrokom, in je potreba vsem na pljučah bolnim; potrebno sredstvo je pa pevcem in govornikom zoper nejasen govor in hripavost.

Oni p. n. kupci, ki želé pravi snežniški zeliščni alop, katerega uže prirejam od l. 1855., izvolé naj izrečno zahtevati

Wilhelmov snežniški zeliščni alop.

Navod se pridodá vsakej sklenici.

Jedna zapečatená izvorna sklenici velja 1 gld. 25 kr., ter ima zmirom fršno

Fran Wilhelm, lekar v Neuenkirchnu (Nižje Avstrijsko).

Zavoj se računa 20 kr.

Pravi Wilhelmov snežniški zeliščni alop imajo tudi samo moji gg. kupci:

V Ljubljani: Peter Lassnik;

Antón Leban, lekar v Postojni; Karel Šavnik, lekar v Kranji; Fr. Wacha, lekar v Metliki; Dom. Rizzoli, lekar v Novem mestu.

P. n. občinstvo naj zmirom zahteva osobito Wilhelmov snežniški zeliščni alop, ker tega samo jaz pravo izdelujem, in ker so izdelki pod imenom Julius Bittnerjev snežniški zeliščni alop samo nevedna posnemanja, pred katerimi jaz posebno svarim.